

C A P. II.

Sanctorum reliquiae vendi non possunt, vel passim ostendi non debent, ne circa illas populus decipi possit.

Innocentius III. in Concilio generali. a
(an. 1216.)

Cum ex eo b, quod quidam Sanctorum reliquias expoununt venales, & eas passim ostendunt, Christianæ religioni detractum sit sibi: ne in posterum detrahatur, præsentí decreto statimus, ut antiquæ reliquiae amodo extra casam nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontif. fuerint approbatae c. Prælati vero non d permittant eos, qui ad eorum Ecclesiæ causa venerationis accedunt, variis figuris, aut falsis documentis decipi, sicut in plerique locis occasione quæstus fieri consuevit.

TITULUS XLVI.
DE OBSERVATIONE JEJUNIORUM.

C A P. I.

Vigilia occurrens in Dominica jejunari debet in Sabbatho: & jejunanda est vigilia B. Matthie.

Innocentius III. Clerici S. Petri Magalon.
(an. 1213.)

E X parte vestra quæstum fuit, utrum si Nativitatem Domini, vel assumptionem B. Mariae, vel festivitatem alicuius Apostolorum in secunda feria contigerit evenire, die Sabbathi præcedentis f. vigilia debeat jejunari? & utrum in vigilia B. Matthie Apostoli sit jejuniū injungendum? Ad quod breviter respondemus, quod die Sabbathi festivitates prælibatas & secundæ feriae præcedentis, & B. Matthie Apostoli debet vigilia jejunari.

C A P. II.

Non capit congruam summationem: & textus in se suis clarus est, & multa sunt dicta, quæ patent per §.

Idem Bracaren. Archiepiscopo. (an. 1213.)

C onfiliū b nostrū: [& infra. i] Consultationi tua taliter respondemus, quod omnium Apostolorum vigilias sunt in observatione jejuniū celebrandæ, præter vigilias Apostolorum Philippi & Jacobi, & B. Joannis Evangelistæ: quoniam ipsorum solennitas intra solennitatem Pachalem, istius autem intra Natalem Domini agitur. Jejunium etiam apud nos in Adventu Domini agitur.

Sanctorum i quoque vigiliæ, quorum festivitates oportet secunda feria celebrati, in præcedenti sunt Sabbatho jejunandæ.

De festivitatæ vero Bartholomæi Apostoli, de cuius celebrazione dubietas oritur apud quosdam: respondemus, quod in hoc consuetudinem tuæ regionis observes x: (& infra.) Cum autem quæstieris, quæ sit illis poenitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, quo tempore tantæ famis inedia ingruerat, quod magna pars populi, propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti? Respondemus, quod in tali articulo illos non credimus m puniendos: preces tamen Domino pro illis, &

a Scilicet Lateran. c. 62, & cap. 2. De imm. Eccles. in 4. comp. b Vid. Concil. Trident. supr. citatum c. 1. hoc sit. & Sylvestrum in summa, verbo reliquie. c comprobare. d in C. Barbatis, non permittant eos de cetero, qui, &c. e B. Thom. 2. 2. qu.

147. Vid. cap. 1. eod. tit. in 3. compil. f præcedenti. g præ-

bste. h Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. i al. & Sanctorum vigiliæ,

quorum quoque festivitates, &c. x Vid. l. si fundus. ff.

de evict. & l. si servus. in fin. ff. deleg. i. l. al. tempore illo,

quotante, &c. m Ratio hujus dicti est in antiqua compil. quam

bis omisit Raymundus, quæ habetur ita: quos urgens necessitas

excusavit.

DE

a Vid. Covarruv. 4. var. resol. c. 20. & Sylvest. in summ. verb. jejuniū. b illi. c al. purgatione. d C. 1. eod. tit. in 3. comp. Cur purificatio fuerit in lege instituta, vid. Thom. 2. 2. q. 37. art. 4. & de Purificatione legitur Levit. 11. e eis.

TITULUS XLVIII.
DE ECCLESIIS & ÆDIFICANDIS,
VEL REPARANDIS.

C A P. I.

Habentes beneficium in Ecclesia tenentur contribuere ad ipsius reparationem.

Ex Concilio Maguntin. b

Q uicunque Ecclesiasticum beneficium habent, omnino adjuvent ad testa Ecclesia restauranda, vel ipsas Ecclesiæ emendandas.

C A P. II.

Leprosi permitti debent, sine prejudicio antiquarum parochiarum, habere Ecclesiam propriam, & Presbyterum, nec tenemur solvere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium.

Ex Concilio Lateran.

C um dicat Apostolus: [& inf. i] Constituimus, ut ubicunque tot simil leprosi sub communis vita fuerint congregati, quod Ecclesiam cum cœmeterio fibi construere, & proprio gaudere valent Presbytero, sine contradictione alii quæ permittantur habere. Caveant tamen, ut injuriosi veteribus Ecclesiæ de jure parochiali nequaquam existant: quod enim eis pro pietate conceditur, ad aliorum injuriam nolumus redundare. Statuimus etiam, ut de hortis, & nutrimentis animalium siborum, decimas tribuere non cogantur.

[i Abundantiorem honorem membris infirmioribus deferendum, econtra quidam quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, querentes, leprosi, qui cum sanis habitare non possunt, vel ad Ecclesiam cum aliis convenire, Ecclesias, & cœmeteria non permittunt habere, nec proprii juvari ministerio Sacerdotis: quod quidem procul a Christiana veritate dignoscitur, de benignitate Apostolica.]

C A P. III.

Propter nimiam distanciam Ecclesiæ, potest nova Ecclesia in ipsius parochia ædificari, & certa portio de antiqua sibi deputari.

Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo.

(an. 1170.)

A D audientiam d nostram noveris pervenisse, quod villa, quæ dicitur H. tantum perhibetur ab Ecclesia parochiali distare, ut e tempore hyemali, cum pluvia inundant, non possint parochiani sine magna difficultate ipsam adire: unde non valent congruo tempore Ecclesiasticis officiis interesse. Quia igitur dicta Ecclesia ita dicitur redditibus abundare, quod præter illius villa proventus minister illius convenienter f. valeat sustentationem habere: mandamus, quatenus s. res ita s. habet, Ecclesiam ibi ædifices, & in ea Sacerdotem sublatuæ appellationis obstatculo ad præsentationem Rectoris Ecclesiæ majoris, cum canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam ejusdem villa obventiones Ecclesiasticas percepturum: providens tamen, ut competens in ea honor pro facultate loci matrici Ecclesiæ g servetur: quod quidem fieri posse videtur, cum ejusdem villa Dominus viginti acras terræ frugiferæ velit ad usus Sacerdotis conferre. Si vero persona matricis Ecclesiæ virum idoneum præsentare distulerit, vel opus ille voluerit impedit, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum bonum appellationis cessante diffugio instituere non omissas.

C A P. IV.

Restores Ecclesiæ possunt compelli, ut de redditibus, qui supersunt, teneantur conferre ad constructionem, seu reparationem Ecclesiæ.

a De mater. hujus tit. vid. Concil. Trident. sess. 7. de reform. cap. 8. & plenius sess. 21. de reform. cap. 7. b Hoc Decretum habetur in Concil. Maguntin. sub Carolo Magno. Burch. 3. Decre. c. 30. Ivo part. 3. o. 35. & Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. c Dio. de vulg. & pup. substit. e Alex. III. in uno aut altero vetusto. C. f Cap. 5. eod. tit. in 2. compil. g al. Ecclesiæ tuæ, & c. h Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. vid. Navarrum in manuali, de horis canonice. c. 5. i al. Gregorius Agnello Terracen. Episcopo.

Idem Lexovien. a Episcopo. (an. 1180.)
D E his b, qui parochiales Ecclesiæ habent, duximus respondendum, quod ad reparationem, & institutio- nem Ecclesiæ cogi debent, cum opus fuerit, de bonis, quæ sunt ipsius Ecclesiæ, si eis superfiat, conferre, ut eorum exemplo cæteri invitentur.

C A P. V.

Secularis Ecclesia sine prejudicio Clericorum ad statum regalarem potest reparari: & collegio, quod nondum est, privilegium non confertur.

Urbanus III. (an. 1186.)

A D audientiam c nostram pervenit, quod tu in Ecclesia, de qua in Episcopum vocatus fuisti, regulares Canonicos desideras ordinare: inde siquidem est, quod hoc devotioni tuæ auctoritate Apostol. indulgemus, si tibi Episcopus diocesanus consenserit in hac parte. Verum si Clerici seculares in ea adhuc superesse noscentur, volumus eis, dum vixerint, ibi, vel alibi necessaria provide- ri d. Licet autem nobis infantius supplices, ut Ecclesiæ prædictæ confirmationis privilegium ficeremus, tibi non possumus de jure deferre, cum nulli Canonici adhuc ibi dem existant, quibus privilegium concedatur.

C A P. VI.

Non obstante iuramento de rebus Ecclesiæ non alienandis, potest Episcopus propter indigentiam novam Ecclesiæ ædificare.

Celestinus III. e (an. 1195.)

T ua nos f duxit: [& infra.] Præterea quia occasione juramenti, quod de rebus Ecclesiæ g non alienandis te afferis præstis, in locis tui Episcopatus, in quibus populi habitantes Oratoriis egere videntur (ne prætextu novarum Ecclesiæ commissa tibi Ecclesia desitui videatur) Ecclesiæ formidas erigere: Frat. t. mandamus, quatenus illius juramenti occasione nullatenus prætermittas, quin populo indigenti super basilicarum institutione illeas salubriter providere.

TITULUS XLIX.
DE IMMUNITATE ECCLESIARUM, CÆMETERIIS,
ET RERUM AD EAS PERTINENTIUM.

C A P. I.

In domibus Ecclesiæ non debet Judex laicus judicare, nec hospitium querere.

Ex Synodo Joannis Papæ.

U T in domibus b Ecclesiæ, neque Missus, neque Comes, vel Judex publicus, vel minister, quasi pro consuetudine, placitum, vel hospitium vendicent: sed in publicis locis domos constituant, in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

C A P. II.

Tempore magna necessitatis non debet aliquis excusari a murorum, seu civitatis custodia. h. d. secundum intellectum Panormi.

Gregorius Archiepisc. Tricen. i (an. 600. Roma

in Hispaniam.)

D ervenit: [& infra.] Fraternitas tua nullum per nosstræ, vel Ecclesiæ suæ nomen, aut alio modo excusat: generaliter compellantur: quatenus cunctis vigilantibus melius valeat civitatis custodia procurari.

L I

C A P.

C A P. III.

Rusticus adstrictus ad culturam agrorum Ecclesie, non potest illum deferere. h. d. summando generaliter.

Idem Greg. Vitali defensori Sard. a [an. 600. Romæ.]

Indicatum est: [G. infra.] Dicatum est nobis, quod rusticis Ecclesie rura ejus deferentes, in privatorum possessionibus culturam exhibeant, quod experientia tua fieri non permittat.

C A P. IV.

Laici collectas imponentes Clericis, vel Ecclesis, seu jurisdictionem eorum usurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati cum suis favoribus: potest tamen Episcopus cum Clero eis in necessitate præbere subsidia.

Ex Concilio Lateranensi b [an. 1179.]

Non c minus: [G. infra. 1] In diversis mundi partibus consules civitatum, & rectores, necnon & alii, qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter impo-

nunt Ecclesias, ut deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium videatur, quam sub Pharaone d fuerit, qui legis divinae notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis servituti subactis e, Sacerdotes & possessiones eorum in pristina libertate dimisit, & f. eis alimoniam de publico administravit: isti vero onera sua fere universa imponunt Ecclesias, & tot angariis eas affligunt, ut eis, quod Hieremias g deplorat, competere videatur: *Principis provinciarum facta est sub tributo.* Sive quidem fossatam, sive expeditiones, seu alia qualibet sibi arbitrentur agenda de bonis Ecclesiarum, & Clericorum, & pauperum Christi usibus deputatis, volunt fere cuncta compleri b. Jurisdictionem etiam, & auctoritatem Prælatorum ita evançant, ut nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse. Quocircum sub anathematis distinctione fieri de cætero talia prohibemus: nisi Episcopus, & Cleri tantam necessitatem, vel utilitatem apexeint, ut absque ulla exactione & ad relevandas communes utilitates, vel necessitates, ubi Laicorum non suppeditunt facultates, subsidia per Ecclesias existimant conferenda. Si autem Consules, aut alii de cætero ista committerent, & commoniti desistere noluerint, tam ipsi, quam fautores eorum, excommunicatione se noverint subiacere, nec communioni reddantur, donec satisfactio-

nen fecerint competentem.

[i] Pro peccato illorum qui faciunt, quam pro illorum deri-

mento, qui sustinent, grave nimis esse dignoscitur, quod.]

C A P. V.

Causa sanguinis in Ecclesia, vel cœmiteriis agitari non debent.

Lucius III. [an. 1181.]

Cum i Ecclesia Dei, secundum Evangelicam veritatem dominus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum: Seculares Judices causas, ubi de sanguinis effusione, & corporali poena agitur, in Ecclesiis vel cœmiteriis agitare sub interminatione anathematis prohibemus: absurdum enim est, & m crudele, ibi judicium sanguinis exerceri, ubi est tutela refugii constituta.

C A P. VI.

Reus criminis ad Ecclesiam fugiens, non est violenter ab ea extrahendus, nec debeat amplius praætexu criminis commissi damnari ad mortem, vel ad aliam poenam corporalem, est tamen alter legitime puniendus: fallit in duabus casibus hic expressis. h. d. primo. Servus fugiens ad Ecclesiam timore Domini sui, est Domino de ejus impunitate juvanti restituendus. h. d. secundo.

Innocentius III. Illustri Regi Scotie. [an. 1212.]

a Id est, Sardinie, ut in veteri regis lib. 7. epist. 65. Ind. 2. & c. 3. eod. tit. in 3. comp. b scil. sub Alex. III. c. 19. c Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. d Genfr. 47. e subjectis. f & de publico eis alimoniam ministravit, g Tbr. 1. h adimpleri. in Cone. vero legitur compilari. i inspexerint. k coactione. l Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. m al. & valde crudele, &c.

Inter a alia: [G. infra. 1] Tuis questionib. respondentes juxta sacrorum statuta canonum, & traditiones legum civilium, ita duximus distinguendum, quod fugiens ad Ecclesiam, aut liber, aut servus existit. Si liber, quantumcumque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad poenam, sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam. Super hoc tamen, quod inique fecit, est alias legitime puniendus, & hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnas depopulator agrorum, qui dum itinera frequentat, vel publicas stratas obsidet aggressionis infidiis, ab Ecclesia extrahi potest, impunitate non praestita, secundum canonicas sanctiones.

Si vero servus fuerit, qui configurit ad Ecclesiam, postquam de impunitate sua Dominus ejus Clericis juramentum praestiterit, ad servitium Domini sui redire compellitur etiam invitus, alioquin a Domino poterit occupari.

[i] Quæ nobis regalis providentia suis literis intimavit, quid de illis fieri debeat, qui maleficia pertrahentes configiunt ad Ecclesiam, ut pro reverentia sacri loci debitas penas voleant evitare, sollicite requisivit. Nos igitur.]

C A P. VII.

Clerici non debent necessitatibus, seu utilitasibus civitatum, seu aliorum locorum, etiam ubi Laicorum non suppedita facultates, subvenire, nisi prius Rom. Pont. consulatur. Hoc primo. Sententia, & constitutiones editæ a Laicis collectanibus Ecclesiam, sunt ipso jure irritæ, nec ullo tempore convalescent. Hoc secundo. Rectores excommunicati ob gravamina premissa remanent excommunicati, etiam post depositum officium: nibilominus excommunicati sunt successores, nisi satis fecerint intra mensum. Hoc tertio. Hoc dicit ad maiorem declarationem, & pro novitiis.

Idem in Concilio generali. b [an. 1216.]

Adversus c Consules, & Rectores civitatum, vel alios, & qui Ecclesias, & Ecclesiasticos viros talliis, seu collectis, & exactiōibus alii aggravare nituntur, volens immunitati Ecclesiasticae Lateran. Concilium d providere, præsumptionem hujusmodi sub anathematis distinctione prohibuit: transgressores, & fautores eorum excommunicationi subiacere præcepit, donec satisfactionem impenderint competentem. Verum si quando forte Episcopus simul cum Clericis tantam necessitatem, vel utilitatem perspexerit e, ut abfque ulla coactione, ad relevandas utilitates, vel necessitates communes, ubi Laicorum non suppeditunt facultates, subsidia duxeriat per Ecclesias conferenda: prædicti Laici humiliter, & devote recipiant cum gratiarum actione.

Propter imprudentiam ramen quorundam Romanus Pontifex prius consulatur: cuius interest communibus utilitibus providere. Quia vero nec sic quorundam malitia contra Ecclesiam conquivit, adjicimus, ut constitutiones, & sententiæ, qua a talibus f, vel de ipsorum mandato fuerint promulgatae, inanes & irritæ habeantur, nullo unquam tempore validæ. Cæterum quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, ut intra tempus regiminis sustinet anathema, quasi g post illud non sit ad satisfactionis debitum compellendum: nam & ipsum, qui satisfacere recusaverit, & successorem ipsius, nisi satisficerit intra mensum, manere decernimus Ecclesiastica censura conclusum, donec satisficerit competenter, cum succedat in onere, qui in honore substitutur.

C A P. VIII.

Prælati plus debito & subditis extorquentes prætextu procura

a Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. b scil. sub Alex. Lat. cap. 36. c Cap. 3. de censibus in 4. comp. Vid. quæ notavi supr. in c. non minus. eod. tit. d Lateranen. Concil. sub Alex. III. c. 19. e prospexerint. f In Concilio apertius legitur, ita: quæ ab excommunicatis hujusmodi, & c. male in quibusd. recent. legitur, quatenus,

tionis, vel alterius servitis impensi Legato, vel alteri, illud restituent, & tantundem pauperibus erogabunt.

Idem in eodem a. [an. 1216.]

Quia plerique b Prælati, ut procurationem, aut servitum aliquod impendant Legato, vel alii plus extorti quæ subditis, quam solvant, & in eorum damnis laera sectantes, querunt prædam potius, quam subsidium in subiectis, id de cætero fieri prohibemus. Quod si quis forte præsumperit, & sic extorta restituit, & tantundem cogatur pauperibus elargiri. Superior autem, cui fuerit quærela deposita, si negligens fuerit in hujusmodi executione statuti, canonice subjaceat ultio.

C A P. IX.

Ecclesia non consecrata, in qua divina officia celebrantur, gauder immunitate.

Gregorius IX. Astorian. Episcopo c. [an. 1235.]

E hu non extiterit consecrata, nullo jure privilegium immunitatis d admittit: quia obsequis divinis dedicata e nullius est temerariis audibus profananda.

C A P. X.

Qui sub spe immunitatis in Ecclesiis, vel cœmeteriis delinquunt, immunitate non gaudent.

Idem Toletano, & Compostellano Archiepis. [an. 1235.]

Munimentum f Ecclesiasticam. (G. inf. 1) Nonnulli impunitatem suorum excessuum per defensionem Ecclesie obtinere, sperantes, homicidia, & mutilations membrorum in ipsis Ecclesiis, vel earum cœmeteriis committere non verebunt: qui, nisi g per Ecclesiam, ad quam fugerint, credent se defendi, nullatenus fuerant commissuri: [G. infra.] Cum autem eo, in quo delinquit, puniri quis debeat: & frusta legis auxiliū invocet, qui committit in legem, mandamus, quatenus publico nuncieris, tales non debeant gaudere immunitatis privilegio, quo faciunt se indignos.

TITULUS L.

NE CLERICI, VEL MONACHI SECULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCANT.

C A P. I.

numerat Concilium multa secularia negotia, & quibus juberet Clericos, & Monachos abstinere. Et sunt xiv. si recte numerentur.

Ex Concilio Moguntino.

Multa sunt h negotia secularia, de quibus pauca perstringamus, ad quæ pertinet omnis carnalis cupiditatem. Quicquid plus justo appetit homo, turpe lucrum est. Munera injusta accipere, vel etiam dare. Pro aliquo seculari quæstu pretio aliquem conducere Contentiones, vel lites, vel rixas amare. In palatis seculari bus disputare, excepta defensione orphanorum, aut viduarum. Conductores secularium rerum, aut procuratores esse. Turpis verbi, vel facti esse joculatorum, vel jocum secularem diligere. Aleas amare. Ornamentum inconveniens propposito suo querere. In deliciis vivere velle. Gulam, & ebrietatem sequi. Pondera injusta, vel mensuras habere. Negotium injunctum exercere. Nec tanum justum negotium est i contradicendum propter necessitates diversas, quia legitimus sanctos Apostolos negotiatorum fuisse, & in regula B. Benedicti præcipitur provideri, per quorum manus negotia monasterii procurentur. Canes, & aves sequi ad ve-

a Scil. Conc. Lat. c. 34. b Cap. 4. De censibus in 4. comp. vil. Felin. in c. irrefragabili. §. ceterum sup. de offic. ordin. c Astoren. Episcop. al. Senon. Episc. Contius. d emunitatis e dicata. f Vid. Covarruviamlib. 2. var. resol. c. 20. & Remigium de Goni. tract. de imm. Ecclesiast. g al. ita: quæ nisi, & fid. cath. Archid. in c. non dicatis. 12. q. 1. Addit. citat. infra eod. tit. in 1. comp. i al. ita: est eis contradicendum, & Negotiatores. Act. 20.

nandum, & omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia, & his similia ministris altaris Domini, necnon & Monachis omnino contradicimus, de quibus ait Apollonus: Nemo militans Deo implicet se negotiis secularibus.

C A P. II.

Clerici non debent esse ministri, vel procuratores Laicorum, quid si contra fecerint, & deprehendantur in fraude, non subvenitur eis ad Ecclesia.

Eugenius Papa Lucanen. b Episcopo.

[an. 655. Roma in Tusciam.]

Sacerdotibus c, & Clericis tuis denuncias publice, ne ministri Laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant. Quod si postmodum facere presumperint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniarium causam deprehendantur in fraude, indignum est eis ab Ecclesia subveniri, per quos constat in Ecclesia scandalum generari.

C A P. III.

Religijs professi exentes ad audiendas leges, vel Physicam, nisi intra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt: & in nulla causa patrocinari possunt: & in choro, & in capitulo, & ceteris erunt ultimi: & sine dispensatione Papæ non promoventur.

Alexander III. in Concilio Turon. d [an. 1180.]

Non e magnopere antiqui hostis invidit: [G. infra. 1] Inde nimurum est, quod in Angelum lucis te more solito transfigurans sub obtentu languentium fratrum confundi corporibus, & Ecclesiastica negotia fidelius pertractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confectiones Physicales ponderandas de claustris suis educit. Unde ne occasione scientia spirituales viri mundanis rursum actionibus involvantur, statuimus, ut nulli omnino post votum religionis, & post factam in aliquo loco religiose professionem ad Physicam, legiæ mundanas legendas permittantur exire. Si vero exierint, & ad claustrum suum intra duorum mensium spatum non redierint, sicut excommunicati ab omniis eventur, & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint, andiantur: reversi autem in choro, capitulo, mensa, & ceteris ultimi fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia sed. Apostoli.) totius spem promotionis amittant.

[i] Infirma membra Ecclesie præcipitate laborat, sed a num mitis ad desiderabilis ejus, & electos quoque nitit supplantare, dicente Scriptura: *Esa ejus electi: multorum siquidem casum se reputat, ubi preciosum aliquod membrum Ecclesie sua calliditate fuerit destratum.*

C A P. IV.

Clericus generalis Procurator, vel Justitiarius Principis secularis deponendus est: & si religiosus est, gravius punietur.

Idem in Concilio Lateranensi. [an. 1179.]

Sed nec procurationes f villarum, aut jurisdictiones etiam seculares sub aliquibus Principibus, & seculari bus viis, ut Justitiarius g eorum fiat, Clericorum quisquam exercere præsumat. Si quis autem aduersus haec venire tentaverit, quia contra doctrinam Apostoli h dicentis: Nemo militans Deo implicet se negotiis secularibus agitare, & de cœmiteriis agit, ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus: pro eo, quod (officio clericali neglecto)

L 1 2 fluëibus a 2. Tim. 2. b al. Lucens. al. Luce. al. Luen. in omnibus Vaticanis c C. 8. eod. tit. in 1. comp. d Eodem modo habetur in antiqu. C. & post Conc. Later. p. 27. c. 2. e Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. vid. Innocent. in c. firmiter. sup. de summ. Trin. & fid. cath. Archid. in c. non dicatis. 12. q. 1. Addit. citat. infra eod. tit. super Specular. f procuratores. g In C. Barbar. & Conc. ut Justitiarii eorum fiant. h 2. Tim. 2.

fusibus seculi, ut potestibus placeat, se immergit. Districtus autem decernimus puniendum, si Religiosorum quisquam aliquid praedicatorum ausus fuerit attentare.

C A P. V.

Clericus judicium sanguinis exercens, ab officio, & beneficio deponitur: & excommunicatus est habens officium Praepositi secularis, si monitus non desistat.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo. (an. 1180.)

Clericos in sacris & ordinibus constitutis ex Concilio Tolentano b judicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas. Quod si quis tale quid fecerit, honore privetur, & loco. Jubemus c etiam sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officium habeat Vicecomitis, aut Praepositi secularis. Si quis autem contra hoc venire praesumperit, & monitus emenda- re noluerit, excommunicationi subjaceat.

C A P. VI.

Non licet Clericis, vel Monachis lucri causa negotiari. hoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones au- habere. hoc secundo. Laicis non debet Ecclesia titulo con- dunctionis concedi. hoc tertio.

Idem Londonen. d Episcopo. (an. 1180.)

Ecundum e instituta prædecessorum nostrorum sub in- terminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur: & ne Monachi a Cle- ricis, vel Laicis suo nomine firmas habeant: neque Lai- ci Ecclesias ad firmam teneant.

C A P. VII.

Monachi incorrigibiles de monasterio expelluntur, & refor- mabuntur monasterium de fratribus alterius ordinis, si de Mo- nachis ejusdem ordinis reformari non potest.

Idem eidem.

R Elatum f est, quod Monachi de H. seculariter vivunt, & alios exemplo suo corrumptunt. Ideoque manda- mus, quatenus eos ad observantiam regulæ & appellatione remora compellas: vel b si tibi restiterint aucti temerario, eis ejectis, fratres alterius ordinis (si non potest præscrip- tum monasterium in suo ordine reformari) in illud indu- cas: ut labores impiorum justi edant, & illi tandem ru- bore perfusi i ad sui ordinis observantiam revertantur.

C A P. VIII.

Clerici in sacris conspellendi sunt per beneficiorum subtra- ctionem, ut desistant a tabellionatus exercito.

Innocent. III. Esculan. Episc. k (an. 1213.)

S Iteut l te acceperimus referente: [& infra. i] Frat. tu- mandamus, quatenus Clericis in sacris ordinibus con- stitutis tabellionatus officium per beneficiorum subtra- ctionem appellatione postposita interdicis.

[i Cum ven. f. n. T. Hostiens. Episc. olim per tuam transiens civitatem, tibi dederit in mandatis, ut Presbyteros, Diaconos, quos ibidem inveneris passim tabellionatus, & Subdiaconatus officium exercentes, excommunicationis vinculo innodares, & eos, qui ab illis publica reciperent instrumenta, tu liceat id feceris, ex mandato predicti Episcopi, dissimulasti: postmodum de Subd. qualiter donec contra ipsos & alios in sacris ordinibus constitutis procedere, sedem dicens Apost. consulendam: quocirca.]

C A P. IX.

Clericus, nec dictere nec proferre sententiam sanguinis debet, nec quicquam aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis tendatur, vel purgatione vulgari opem præstare non debet.

a C. 6. cod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 27. c. 4. b Conc. Toler. II. cap. 6. c Inhibemus etiam. d London. e C. 5. cod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 27. cap. 5. f Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 27. c. 7. g regularem. h & si tibi, &c. i confisi. & Estul. I C. 5. eod. tit. in 1. comp. FINIS LIBRI TERTII.

Idem in Concilio generali. a (an. 1216.)

Sententiam sanguinis nullus Clericus distet, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur, intersit. Si quis autem hujusmodi occasione statuti, Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis aliquod præsumperit interre dispendum, per censuram Ecclesiasticam compescatur. Nec quisquam Clericus literas dicit, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas: unde in curia Principum haec sollicitudo non Clericis, sed Laicis committatur. Nullus quoque Clericus ruptarii b, vel ballistariorum, aut hujusmodi viris sanguinum præponatur: nec ullam chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, qua adiunctionem, vel incisionem inducit. Nec quisquam purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet benedictionis, aut consecrationis impedit, salvis nihilominus prohibitionibus de monomachis, sive duellis ante promulgatis.c

C A P. X.

Constitutio Tuonensis Concilii puniens Religiosos au- dientes leges, vel Physcam, est canon late sententia: & in- cidentes in illam debent per ordinarios puniri. hoc primo. Secundo extendit dictam constitutionem ad habentes digni- tates, & personatus, & ad Presbyteros.

Honorius III. (an. 1225.)

S Uper specula d: [& infra. i] Contra religiosas perso- nas (de e claustris) exeuntes ad audiendum leges, vel Physcam, Alexander prædecessor noster olim statuit in Concilio Tuoron. ut nisi intra duorum mensium spatum ad claustrum redierint, sicut excommunicati ab omnibus evitentur, & in nulla causa (si patrocinium præstare voluerint). Reversi autem, in choro, mensa, capitulo, & ceteris, ultimi fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia sed. Apost.) totius spem promotionis amittant. Verum quia nonnulli ex talibus propter quorundam opiniones diversas excusationis aliquid assumebant: nos volentes, ut de cetero ipso facto sententiam excommunicationis incurvant, districte præcipiendo mandamus, quatenus tam a Diœcesano, & Capitalis ipsorum, quam a cœ- teris Episcopis, in quorum diœcesibus hujusmodi student, tales excommunicati, & prædictis poenis obnoxii publice nuncientur. Quia vero Theologiae studium cupimus ampliari, ut dilatato sui territorio loco, funiculos suos faciat longiores, ut sit fides catholica circumcincta muto inexpun- gnabilis bellatorum, quibus resistere valeat ascendentibus ex adverso: ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Prae- positos, Cantores, & alios Clericos personatus habentes, noncum Presbyteros (nisi ab his intra spatum præscri- tum destiterint) hoc f extendi volumus (& mandamus, g) & appellatione postposita, firmiter observari.

[i Sane licet fallax sit grata ceterarum scientiarum, & vana erit pulchritudo, cum frumentum electorum, & vi- num germinans virginis juxta Prophetam sit bonum super omnia, & sit pulchrum: quia tamen regulares quidam, & claustrales scientiam, & legem Domini animas convertentes, & sapientiam dantem parvulis, quam super aurum, & to- pazion amare debuerint, respuentes, abeant post vestigia gregum, & illicite se convertant ad pedissequas amplecten- das, que plausum desiderant populum.]

a Scil. Lat. c. 18. & c. 2. eod. tit. in 1. compil. b al. ruptarii. al. Rotarii, ut obseruat Hostiensis, sed in omnibus Vaticanis, ut est impressum. c Vid. Conc. Lat. sub Alex. III. c. 20. & Concil. Trid. eff. 25. de refor. cap. 19. d Reliqua fragmenta hujus capi- tis habent infr. tit. de Magistris, & tit. de privil. e Haec duo verba, de claustris, defunt in omnibus antiquis, & manuscr. Va- tican. f Haec, pro hoc, in multis Vaticanis. g hec duo verba, & mandamus, defunt in omnibus antiquis codicibus.

b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x z

D E C R E T A L I U M EPISTOLARUM GREGORII L I B E R Q U A R T U S .

T I T U L U S I . DE SPONSALIBUS, ET MATRIMONIIS.

C A P. I.

Matrimonium solo consensu contrahitur, nec invalidatur, si consuetudo patriæ non servetur.

Ex Concilio Triburensi. a

D E Francia quidam nobilem b mulierem de Saxo- nia, lege Saxonum duxit in uxorem: verum quia non eisdem utuntur legibus Saxones, & Francigenæ, caulus est, quod eam non sua, id est, Francorum lege despontaverat, (vel acceperat, vel donaverat) dimissaque illa, aliam superduxit. Diffini- vit super hoc sancta Synodus, ut ille transgressor Evangelicae legis subiicitur poenitentia, & a secunda conjugie separaretur, & ad priorem redire cogatur.

C A P. II.

Sponsalia de futuro dissolvuntur, si sponsi se dissolvunt, etiam si fuerint iurata.

Innocentius III. Exon. Episcopo. (an. 1212.)

I. P Ræterea d hi, qui de matrimonio contrahendo pure, & sine omni conditione fidem dederunt, commo- nendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent. Si autem se ad invicem admittere nolue- rent: ne forte deterius inde contingat, ut ralem scilicet ducat, quam odio habet e: videtur, quod ad instar eo- rum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, hoc possit in patientia tol- erari.

C A P. III.

Si major septennio duxit in uxorem minorem septennio, & eam tradidit ad domum, oritur ex tali contractu publica ho- nestatis justitia. h. d. inhærendo literæ. Panorm.

Eugenius Papa. (an. 656.)

J Uvenis f, qui puellam nondum septennem duxit, quam- vis aetas repugnaret, ex humana tamen fragilitate for- san tentavit, quod complere non potuit. Quia igitur in his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus: tum propter honestatem Ecclesiæ, quia ipsa conjunctio ipsius fuisse dicitur, tum propter prædictam du- bitationem: mandamus g, quatenus consobrinam ipsius pueræ, quam postmodum duxit, dividat ab eodem.

C A P. IV.

Ex sponsalibus contractis cum consanguinea, oritur publi- ca honestatis justitia.

a Cap. 39. refert Burch. l. 9. Decret. 76. Ivo p. 8. c. 213. b C. 1. eod. tit. in 1. compil. c Exonien. d Cap. 11. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 6. c. 33. e habeat. f Cap. 18. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 12. c. 8. g Mandamus ut, absque voce, quatenus.

A lexander III. Papien. Episcopo. (an. 1172.)

A D audientiam a nostri Apostolatus pervenit, quod cum H. Papienis civis filiam suam cuidam filiorum L. dare vellet uxorem: juravit, quod si ille eam habere casu aliquo interveniente non posset, alteri filio, quem de alia uxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contrariis autem a filio priore sponsalibus, quidam consanguinitatem inter eos esse juramentis interpositis firmaverunt. Ideoque præfatus H. eandem dare alteri filio ntitur, ut juravit. Sed quoniam scriptum est, quod sponsam fratris frater habere non potest: mandamus, quatenus eum suum implere propositum non permittas, sed ut poenitentiam agat de illico juramento, monitione præmissa, Ecclesiastica distictione compellas.

C A P. V.

Si sponsus de futuro ante copulam ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahit: si tamen per eam stetit, quo minus matrimonium perficeretur, sibi poenitentia imponitur.

Idem Panormitanus Archiepiscopo. (an. 1180.)

D E illis autem a, qui præstito juramento promittunt, se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incogniti dimittunt terram, se ad partes alias transferentes: Hoc tibi volumus innotescere, quod liberum erit mulie- tribus ipsis (si non amplius in facto est processum) ad alia fe vota transferre, recepta tamen de perjurio poenitentia, si per eas steterit, quo minus fuerit matrimonium con- summatum.

C A P. VI.

Non omnis violentia impedit contrahendum matrimonii. h. d. quoad titulum.

Idem Paduano Episcopo. (an. 1180.)

D E muliere b, quæ est invita tradita viro, & detenta, cum inter vim & vim sit differentia, & utrum po- stea consensus intercesserit, certum nobis nihil postea ex- pressisti, nihil certum inde tibi possumus respondere.

C A P. VII.

Si aliqui opti ad matrimonium contrahunt per verba ob- scura, communem verborum intellectum sequi tenentur.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo. (an. 1180.)

I. E X literis c: (& infra. i) De hoc autem, quod consuli- sti, quid debeat observari, quando inter alii alter proponit: Respondemus, quod inspicendum est Ju- dici, si matrimonium contracturi ad id faciendum sint idonei scientia, & aetate: quo cognito, si alter non in- tellexerit, quod alter proposuit, ad communem verbi intel-

a Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. b C. 4. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 6. c. 12. c Cap. 5. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 6. c. 19. d Cap. 6. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 41. c. 3. Vid. Alex. conf. 152. in 5. volum.